

Comparison of the National Biodiversity Strategy with the National Forest Strategy with the discourse analysis method

Charikleia Liakou

University of West Attica
Department of Civil Engineering
MSc in Applied Policies and Technologies for Environmental Protection
hara.liakou@gmail.com,

Konstantinos G. Papaspyropoulos

Aristotle University of Thessaloniki
Department of Forestry and Natural Environment
kodafype@for.auth.gr

Panayotis Dimopoulos

University of Patras
Department of Biology
p.dimopoulos@upatras.gr

Abstract

In order sustainability to be achieved in the conservation management of natural resources in Greece, national strategies for Biodiversity and Forests with a long-term perspective have been developed in recent years. The Greek Ministry of Environment issued the National Strategy for Biodiversity in 2014 and the Strategic Plan for Forestry Development (National Strategy for Forests) in 2018. To determine possible differences, similarities and overlaps of the two texts, in the present research they were compared using the Discourse analysis method. The results show that there are both differences and similarities, and that in the National Strategy for Biodiversity the word biodiversity is related mainly to the word protection, while in the National Strategy for Forests the word forest is related mainly to management.

Keywords: Natural Resource Policy, text analysis, qualitative analysis

JEL classifications: Q23, Q28, Q57, Q58

Σύγκριση της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα με την Εθνική Στρατηγική για τα Δάση με τη μέθοδο της ανάλυσης λόγου

Χαρίκλεια Λιάκου

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών
ΜΠΣ Εφαρμοσμένες Πολιτικές & Τεχνικές Προστασίας Περιβάλλοντος
hara.liakou@gmail.com

Κωνσταντίνος Γ. Παπασυρόπουλος

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος
kodafype@for.auth.gr

Παναγιώτης Δημόπουλος

³Πανεπιστήμιο Πατρών
Τμήμα Βιολογίας
p.dimopoulos@upatras.gr

Περίληψη

Με σκοπό την επίτευξη αειφορικής διαχείρισης και προστασίας των φυσικών πόρων στην Ελλάδα, έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια Εθνικές Στρατηγικές για τη Βιοποικιλότητα και τα Δάση με μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος της χώρας εξέδωσε την Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα το 2014 και το Σχέδιο Στρατηγικής Ανάπτυξης της Δασοπονίας (Εθνική Στρατηγική για τα Δάση) το 2018. Για να διαπιστωθούν πιθανές διαφορές, ομοιότητες και επικαλύψεις των δύο κειμένων, στην παρούσα έρευνα έγινε σύγκριση μεταξύ τους με τη μέθοδο της Ανάλυσης Λόγου. Τα αποτελέσματα μεταξύ άλλων δείχνουν ότι υπάρχουν τόσο διαφορές, όσο και ομοιότητες, και ότι στην Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα η λέξη βιοποικιλότητα σχετίζεται κυρίως με την προστασία, ενώ στην Εθνική Στρατηγική για τα Δάση η λέξη δάσος σχετίζεται κυρίως με τη διαχείριση.

Λέξεις Κλειδιά: Πολιτική φυσικών πόρων, ανάλυση κειμένου, ποιοτική ανάλυση

JEl classifications: Q23, Q28, Q57, Q58

Εισαγωγή

Η προστασία της βιοποικιλότητας αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους στόχους της ανθρωπότητας, τόσο από πλευράς των οργανώσεων που ασχολούνται με το φυσικό περιβάλλον, όσο και σε πολιτικο-οικονομικό επίπεδο. Το παγκόσμιο οικονομικό φόρουμ (World Economic Forum 2020) αναγνωρίζει, για πρώτη φορά στην ιστορία της ετήσιας έκδοσής του για τους παγκόσμιους κινδύνους, τρεις περιβαλλοντικούς ως πιο σημαντικούς μακροχρόνιους κινδύνους για την ανθρωπότητα. Η απώλεια της βιοποικιλότητας, από την άλλη, έχει αναγνωριστεί εδώ και περισσότερο από τρεις δεκαετίες ως ένας κίνδυνος για την ανθρωπότητα από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Το 1992 τα Ηνωμένα Έθνη υπέγραψαν στο Ρίο ντε Τζανέϊρο τη Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία (ή Βιολογική Ποικιλότητα). Μέρος της βιοποικιλότητας του πλανήτη αποτελούν και τα δάση. Σύμφωνα με τους FAO και UNEP (2020) η Δασική βιολογική ποικιλότητα (Forest biological diversity) είναι ένας ευρύς όρος που αναφέρεται σε όλες τις μορφές ζωής που βρίσκονται στα δάση, αλλά και στις οικολογικές λειτουργίες που επιτελούν.

Η Ελλάδα είναι από τις πιο πλούσιες χώρες σε βιοποικιλότητα ενώ έχει και εκτεταμένη δασοκάλυψη. Σύμφωνα με την έκδοση για την κατάσταση του περιβάλλοντος στην Ελλάδα (ΕΚΠΑΑ 2018) η χλωρίδα αποτελείται από 5.752 είδη (6.600 τάξα), 22% των οποίων είναι ενδημικά (1.278 είδη), ενώ η πανίδα της Ελλάδας θεωρείται πως προσεγγίζει τα 50.000 είδη ζώων, αριθμώντας πάνω από 24.731 είδη σπονδυλίων και 1.273 είδη σπονδυλιτών (630 ψάρια, 22 αμφίβια, 64 ερπετά, 442 πτηνά και 115 θηλαστικά), με ποσοστό ενδημισμού μεγαλύτερο του 16% (ΥΠΕΝ 2014). Η Ελλάδα θεωρείται ένα από τα παγκόσμια κέντρα βιοποικιλότητας και η σημασία της για τη διατήρηση του Ευρωπαϊκού βιολογικού κεφαλαίου είναι τεράστια, καθώς φιλοξενεί 88 τύπους οικοτόπων Ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, 292 είδη πτηνών και 301 άλλα είδη Ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος από τους 231 οικοτόπους, τα 450 είδη πτηνών και τα 1.200 άλλα είδη που προστατεύονται συνολικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των δύο σχετικών Οδηγιών (92/43/ΕΟΚ, 2009/147/ΕΚ).

Όσον αφορά τα δάση, η εκτεταμένη ανάρτηση δασικών χαρτών τα τελευταία χρόνια ανέδειξε ότι οι εκτάσεις που προστατεύονται από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας (δάση, δασικές εκτάσεις και χορτολιβαδικές εκτάσεις) καλύπτουν περισσότερο από το 60% της χώρας, αναδεικνύοντας τη δασοπονία ως την πιο εκτεταμένη χρήση γης στην Ελλάδα (NCESD 2020). Όσον αφορά τα δάση και τις δασικές εκτάσεις, αυτά καλύπτονται κατά 21,9% από κωνοφόρα, κατά 29.7% από πλατύφυλλα και κατά 48.4% από αείφυλλα πλατύφυλλα.

Στην Ελλάδα την ευθύνη για την προστασία και διαχείριση της βιοποικιλότητας και των δασών έχει το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Αρμοδίες είναι: α) η Γενική Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Πολιτικής, και ιδιαίτερα η Διεύθυνση Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας, και β) η Γενική Διεύθυνση Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος. Από εκεί πηγάζει η πολιτική και η νομοθεσία την οποία πρέπει κατά κανόνα να εφαρμόσουν οι Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και η Δασική Υπηρεσία για την επίτευξη της αειφορικής χρήσης. Οι Φορείς Διαχείρισης είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου εποπτευόμενα από το παραπάνω υπουργείο, ενώ η Δασική Υπηρεσία διαρθρώνεται κατά κύριο λόγο σε Διευθύνσεις Δασών και Δασαρχεία και πρόσφατα μετακινήθηκε στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας από τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της Χώρας (ΠΝΠ 143 2021).

Από το παραπάνω Υπουργείο εκδόθηκαν την προηγούμενη δεκαετία οι τρέχουσες Εθνικές Στρατηγικές για τη Βιοποικιλότητα και τα Δάση. Καταρχήν έχει θεσμοθετηθεί από το 2014 η Εθνική στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα (ΥΠΕΝ

2014) που προέκυψε ως υποχρέωση της χώρας από τη συμμετοχή της στη σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα. Από το 2018 έχει θεσμοθετηθεί και Εθνική Στρατηγική για τα Δάση (ΥΠΕΝ 2018), όχι ως υποχρέωση, αλλά επηρεαζόμενη από την έκδοση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τα Δάση το 2013 (ΕΕ 2013). Στα δύο κείμενα αυτά παρουσιάζονται Οράματα, Γενικοί Στόχοι και Κατευθύνσεις Πολιτικής για θέματα πολλές φορές κοινά.

Λαμβάνοντας τα παραπάνω υπόψη, βασικός σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η σύγκριση των κειμένων της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα και της Εθνικής Στρατηγικής για τα Δάση ώστε να διαπιστωθεί αν υπάρχουν) Ομοιότητες, β) Επικαλύψεις και γ) Διαφορές στα δύο αυτά κείμενα πολιτικής για το φυσικό περιβάλλον της χώρας. Με βάση τα αποτελέσματα που προκύπτουν από το παραπάνω, έτερος σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διαπιστωθεί εάν τα δύο κείμενα θα μπορούσαν να ενοποιηθούν σε μια κοινή στρατηγική φυσικών πόρων στην Ελλάδα.

Στο πλαίσιο της διαμόρφωσης πολιτικών, μια ενοποιημένη πολιτική φυσικών πόρων μπορεί να βοηθήσει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να καθορίσουν ένα μικρότερο σύνολο λύσεων που μπορούν να εφαρμοστούν στους δύο τομείς της βιοποικιλότητας και των δασών. Αυτό, δύναται, επίσης, να οδηγήσει σε πιο αποτελεσματική κατανομή της χρηματοδότησης των φυσικών πόρων.

Μεθοδολογία

Για την επίτευξη των στόχων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία της ανάλυσης κειμένου. Σύμφωνα με την Τσακίρη (2018) ανάλυση κειμένου είναι «κάθε επιστημονική τεχνική που στοχεύει στην ανίχνευση μηνυμάτων στην καταγεγραμμένη επικοινωνία μέσα από την επεξεργασία και ερμηνεία ενός κειμένου». Στην ανάλυση κειμένου εμφανίζονται δύο μεθοδολογικές προσεγγίσεις α) η Ανάλυση Λόγου και β) η Ανάλυση Περιεχομένου.

Κατά την Τσακίρη (2018), η Ανάλυση Λόγου λειτουργεί σε συνεργασία με την Ανάλυση Περιεχομένου, αφού η δεύτερη δημιουργεί ένα αντικειμενικό και σταθερό σκελετό μέσα στον οποίο η πρώτη τοποθετεί τα νοήματα σε ομάδες που αποτελούνται από υπόνοιες και υποθέσεις, σημαντικές ωστόσο για την πλήρη κατανόηση του κειμένου. Επειδή η παρούσα έρευνα ασχολήθηκε με περισσότερα του ενός κείμενα πολιτικής, διενεργήθηκε συγκριτική ανάλυση των κειμένων στα πρότυπα της επιστήμης του συγκριτικού δικαίου (Δεληγιάννη-Δημητράκου 1997).

Ανάλυση Λόγου

Σύμφωνα με την Ανάλυση Λόγου, ως λόγος μπορεί να εννοείται η συστηματική χρήση της γλώσσας σε ένα κείμενο με συγκεκριμένους κανόνες, ορολογία και συμβάσεις και μπορεί να αφορά ένα γνωστικό πεδίο (στην περίπτωση της παρούσας έρευνας το γνωστικό πεδίο της επιστήμης του φυσικού περιβάλλοντος). Η Ανάλυση Λόγου αποσκοπεί στην σκιαγράφηση των πλαισίων στα οποία εντάσσεται το κείμενο και ωθεί στην κατανόηση των κινήτρων και των σκοπιμοτήτων που φέρουν τα κείμενα (McGregor 2003, Τσακίρη 2018).

Σύμφωνα με τη συγκριτική μέθοδο (Δεληγιάννη-Δημητράκου 1997) «...η ανακάλυψη των ομοιοτήτων και των διαφορών που υπάρχουν στα υπό σύγκριση δίκαια απαιτεί την εξήγηση των παραγόντων που τις προκαλούν, επηρεάζοντας τη δομή, το περιεχόμενο και την εξέλιξη του δικαίου. Οι σημαντικότεροι παράγοντες διαφοροποίησης του δικαίου είναι: η ιστορία, η οικονομία, το πολιτικό σύστημα και ο ρόλος του νομοθέτη...».

Για το λόγο αυτό, η συγκριτική επισκόπηση των δύο κειμένων δικαίου (Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα και Εθνική Στρατηγική για τα

Δάση) αφορούσε ποιοτικά χαρακτηριστικά των δύο στρατηγικών οι οποίες μπορούσαν να αποκαλύψουν τους στόχους που έχει θέσει η παρούσα έρευνα, δηλαδή διαφορές, ομοιότητες και επικαλύψεις των δύο κειμένων.

Ως διαφορές ορίστηκαν οι διαφορές τόσο στην ουσία του ίδιου του κειμένου, όσο και στην προσέγγιση με την οποία μπορεί να συντάχτηκαν οι δύο Εθνικές Στρατηγικές. Ένα παράδειγμα που μπορεί να τεθεί εδώ είναι η ύπαρξη σχεδίου δράσης ή όχι ως ενσωμάτωση στο κείμενο της στρατηγικής.

Ως ομοιότητες ορίστηκαν θεματολογίες που μπορεί να αντιμετωπίζονται ταυτόχρονα και στις δύο πολιτικές, καθώς και οι όμοιοι τρόποι κατάρτισης της στρατηγικής. Ως παράδειγμα εδώ μπορεί να τεθεί η προσέγγιση των προστατευόμενων δασικών περιοχών.

Τέλος, ως επικαλύψεις ορίστηκαν θεματολογίες που είναι κοινές στις δύο στρατηγικές, αλλά η προσέγγιση στη μια επικαλύπτει την προσέγγιση στην άλλη. Ως παράδειγμα εδώ μπορεί να τεθεί το θέμα των οικοσυστημικών υπηρεσιών.

Η ανάλυση λόγου παρουσιάζεται στο κεφάλαιο των αποτελεσμάτων κατά κύριο λόγο περιγραφικά, ενώ υπάρχουν και μερικά ποσοτικά στοιχεία που αναδεικνύουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των δύο Εθνικών Στρατηγικών.

Αποτελέσματα-Συζήτηση

Με βάση την επισκοπική ανάλυση των δύο Εθνικών Στρατηγικών, διαπιστώθηκαν οι παρακάτω διαφορές, ομοιότητες και επικαλύψεις στα δύο κείμενα.

Γενικές διαφορές

Η Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα (ΕΣΒ) θεσμοθετήθηκε το 2014 και έχει εφαρμογή για 15 χρόνια, δηλαδή μέχρι το 2029. Ο χρονικός ορίζοντας εφαρμογής της Εθνικής Στρατηγικής για τα Δάση (ΕΣΔ), από την άλλη, είναι 20ετής και ισχύει από το 2018 έως το 2038. Αυτό σημαίνει ότι οι δύο τρέχουσες Στρατηγικές ισχύουν παράλληλα από το 2018 έως το 2029.

Μια μεγάλη διαφορά που διαπιστώνεται μεταξύ των δύο πολιτικών είναι ως προς την προσέγγιση παρουσίασης της Στρατηγικής. Η Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα, ως μια στρατηγική που απορρέει και από τη διεθνή υποχρέωση της χώρας, αναλύει σε ένα πολύ μεγάλο μέρος, για περίπου 60 σελίδες στα Κεφάλαια Α και Β, την τρέχουσα κατάσταση της Βιοποικιλότητας στην Ελλάδα, τους κινδύνους και τις πιέσεις που δέχεται αυτή, καθώς και το θεσμικό πλαίσιο που τη διέπει. Η Εθνική Στρατηγική για τα Δάση δεν κάνει κάποια ανάλυση για την τρέχουσα κατάσταση των δασών στην Ελλάδα και εισέρχεται κατευθείαν στα θέματα που αφορούν τη μελλοντική στρατηγική. Επιπλέον, μεγάλη διαφορά είναι ότι η ΕΣΒ συνοδεύεται από πενταετές Σχέδιο Δράσης, κάτι που δεν υπάρχει στην ΕΣΔ. Η ΕΣΔ, όμως, περιλαμβάνει προδιαγραφές για την κατάρτιση των σχεδίων δράσης, τα οποία ονομάζονται Σχέδια Δράσης Δασών (ΣΔΔ). Μάλιστα, καταρτίστηκε ένα πρώτο θεματικό Σχέδιο Δράσης για τις δασικές πυρκαγιές το 2019, αλλά δεν περιλαμβάνεται στην ανάλυση της παρούσας έρευνας.

Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι ότι η ΕΣΒ εκτείνεται σε 119 σελίδες, ενώ η ΕΣΔ σε 25 σελίδες (αμφότερες στην δημοσιευμένη στη Διαύγεια έκδοση).

Επιπλέον γενικές διαφορές αποτελούν τα εξής:

- Η ΕΣΒ παραθέτει 13 γενικούς στόχους της στρατηγικής χωρίς κάποια θεματική ομαδοποίησή τους. Η ΕΣΔ παραθέτει τους 22 γενικούς της

στόχους μέσα σε θεματικούς άξονες, τρεις οριζόντιους και τέσσερις κάθετους.

- Η ΕΣΒ για κάθε Γενικό Στόχο παραθέτει και Ειδικούς Στόχους, κάτι το οποίο δεν γίνεται στην ΕΣΔ, παρά μόνο στον Κάθετο Άξονα 3: Προστασία δασικών οικοσυστημάτων και βελτιστοποίηση υπηρεσιών οικοσυστήματος, όπου έχει συμπεριληφθεί ένα υποκεφάλαιο, το 3.3 Ειδικό Στόχοι για την προστασία από τις δασικές πυρκαγιές.
- Αντιθέτως η ΕΣΔ παραθέτει για τους Γενικούς Στόχους της στρατηγικής Κατευθύνσεις Δράσεων, οι οποίες δείχνουν στους λήπτες αποφάσεων πώς θα πρέπει να συνταχθούν μελλοντικά τα σχέδια δράσης ώστε να επιτευχθούν οι γενικοί στόχοι.
- Στην ΕΣΒ οι δείκτες παρακολούθησης για κάθε στόχο εντάσσονται σε ενιαίο κεφάλαιο της στρατηγικής, ενώ στην ΕΣΔ εντάσσονται σε κάθε άξονα και αφορούν γενικά όλους τους στόχους.
- Η ΕΣΔ έχει λίστα με πηγές και μέσα χρηματοδότησης για την υλοποίηση της στρατηγικής, κάτι που δεν υπάρχει στην ΕΣΒ.
- Τέλος, η Υπουργική Απόφαση (ΥΑ) της ΕΣΒ αποτελείται από ένα (1) άρθρο που παραπέμπει απευθείας στο κείμενο της στρατηγικής, η οποία έχει δική της δομή και όχι δομή μιας τυπικής ΥΑ, σε αντίθεση με την ΕΣΔ που είναι διαρθρωμένη σαν κανονιστική διάταξη και περιλαμβάνει 10 άρθρα.

Διαφορές στο όραμα

Στην ΕΣΒ διατυπώνεται συγκεκριμένο όραμα με ορίζοντα το 2050, ενώ υπάρχει ένας Σκοπός της στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα. Αντιθέτως, η ΕΣΔ διατυπώνει ένα όραμα στρατηγικής, που ουσιαστικά αποτελεί και τον γενικό της σκοπό. Άρα, εδώ σημείο σύγκρισης αποτελεί ο σκοπός της ΕΣΒ με το όραμα της ΕΣΔ.

Από την επισκόπηση των δύο παραγράφων διαπιστώνεται ότι ο σκοπός της ΕΣΒ για τα 15 χρόνια εφαρμογής της στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από τις λέξεις: ανάσχεση απώλειας και υποβάθμισης, αποκατάσταση, ανάδειξη ως εθνικό κεφάλαιο, εντατικοποίηση συμβολής, ενώ δίνεται και η παγκόσμια διάσταση όπου σκοπός της ΕΣΒ είναι η αποτροπή απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως. Το όραμα της ΕΣΔ συνδέεται με τις λέξεις: αειφορία, αύξηση συνεισφοράς στην οικονομία, πολυλειτουργικότητα, προσαρμοστικότητα, κοινωνικοοικονομικός ρόλος, κλιματική αλλαγή.

Διαφαίνεται ότι η ΕΣΒ αναφέρεται σε περισσότερο προστατευτικούς στόχους, όπως αυτόν την αποτροπή της απώλειας, αλλά και ανάδειξης της βιοποικιλότητας ως εθνικό κεφάλαιο, ενώ η ΕΣΔ αναδεικνύει περισσότερο τον διαχειριστικό-οικονομικό ρόλο των δασών, θέτοντας και τον παράγοντα της κλιματικής αλλαγής ως έχοντα ρόλο στην επίτευξη του οράματος.

Η ΕΣΔ, τέλος, στο όραμα, διατυπώνει την υιοθέτηση ενός διαφορετικού προτύπου διαχείρισης των δασικών οικοσυστημάτων της χώρας, αυτό της Μεσογειακής Δασοπονίας, το οποίο στο Άρθρο 3 της υπουργικής απόφασης επεξηγεί ποια είναι τα χαρακτηριστικά του. Η δυνατότητα υιοθέτησης ενός μοντέλου που φαίνεται να μην περιγράφεται στην Ευρωπαϊκή Δασική Στρατηγική αποδεικνύει και την ευελιξία που έχουν τα κράτη-μέλη στην άσκηση της δασικής τους πολιτικής.

Διαφορές γενικών στόχων

Η σύγκριση που αφορά τους γενικούς στόχους δείχνει ότι υπάρχει αρκετά σαφής διαφοροποίηση. Αν και υπάρχουν κάποιες κοινές θεματολογίες, υπάρχει συχνά διακριτός τρόπος αντιμετώπισής τους.

Για παράδειγμα, οι δύο στρατηγικές μιλάνε για αύξηση της γνώσης γύρω από τα θέματα που πραγματεύονται. Η ΕΣΒ, όμως, δίνει κυρίως βάση στη διασφάλιση της πρόσβασης στην επιστημονική γνώση, ενώ η ΕΣΔ μιλά για ενίσχυση της δασικής έρευνας, καθώς και κατάρτιση-εκπαίδευση των εργαζομένων στα δάση.

Από την άλλη, η ΕΣΒ ασχολείται και στοχεύει σε θέματα με τα οποία η ΕΣΔ δεν μπαίνει σε βάθος. Για παράδειγμα, ο στόχος της διατήρησης των γενετικών πόρων της ΕΣΒ δεν αποτελεί και στόχο διατήρησης των δασικών γενετικών πόρων της ΕΣΔ. Η ΕΣΔ αναφέρει τους γενετικούς πόρους μόνο σε κατευθύνσεις δράσεων στον Οριζόντιο Άξονα 1 και στον Κάθετο Άξονα 3.

Με ανάλογο τρόπο διαφοροποιούνται και οι γενικοί στόχοι της ΕΣΒ για τη διατήρηση του τοπίου και τα εισβλητικά ξενικά είδη (*Invasive Alien Species, IAS*). Η ΕΣΔ τα περιλαμβάνει μόνο σε κατευθύνσεις δράσεων στους παραπάνω άξονες και σε κάποιους δείκτες.

Ιδιαίτερη προσοχή δίνει η ΕΣΒ στην εκπαίδευση της κοινωνίας σε θέματα βιοποικιλότητας για τη διατήρηση, προστασία και ανάδειξη της και αυτό φαίνεται στους Γενικούς Στόχους 11 και 12. Η εκπαίδευση, από την άλλη, εντάσσεται ως εργαλείο στην ΕΣΔ κυρίως στις κατευθύνσεις δράσεων για να επιτευχθούν άλλοι στόχοι, και κυρίως συνδέεται με την εκπαίδευση των στελεχών και των εργαζομένων στα δάση και λιγότερο της κοινωνίας.

Επίσης, η ΕΣΒ μέσω των ΓΣ 5 και 10 δίνει βαρύτητα ώστε η προστασία της βιοποικιλότητας να γίνει πολιτική όλων των τομέων και υπουργείων της χώρας, δηλαδή να ενσωματωθεί σε όλες τις πολιτικές της χώρας. Χωρίς δηλαδή την συμμετοχή όλων των φορέων και οργανισμών, δεν μπορεί να υπάρξει αποτελεσματική προστασία της βιοποικιλότητας. Στην ΕΣΔ δεν συναντάται κάτι τέτοιο, παρά μόνο στον άρθρο 8, όχι δηλαδή στους γενικούς στόχους, όπου αναφέρεται ότι η ΕΣΔ θα πρέπει να διασυνδέεται με τις συναφείς στρατηγικές της χώρας, όπως αυτή της Βιοποικιλότητας και της Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή.

Στην ΕΣΔ δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην έννοια της απογραφής του δασικού κεφαλαίου, όπου και αφιερώνεται συγκεκριμένος Οριζόντιος Άξονας. Η ΕΣΔ μιλάει για ένα μονιμο σύστημα απογραφής και παρακολούθησης των δασών, το οποίο μάλιστα θα εκτιμά και μεταβλητές βιοποικιλότητας που σχετίζονται με τα δάση. Στην ΕΣΒ, η παρακολούθηση και απογραφή της βιοποικιλότητας αποτελούν εργαλεία για την επίτευξη του γενικού στόχου διατήρησης του Εθνικού Φυσικού Κεφαλαίου και της αποκατάστασης των οικοσυστημάτων. Μεγαλύτερη αναφορά της απογραφής της βιοποικιλότητας γίνεται στο Σχέδιο Δράσης, αλλά όπως τονίστηκε στη Μεθοδολογία, το Σχέδιο Δράσης δεν υπόκειται σύγκρισης στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας.

Η ΕΣΒ δίνει προτάσεις για την διοίκηση των προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα, αλλά η προσέγγισή της είναι πιο γενική στοχεύοντας στην αποτελεσματική διοίκησή τους. Η ΕΣΔ περιλαμβάνει τον ΟΑ1 για τη Διακυβέρνηση του δασικού τομέα, όπου μιλά για καθετοποίηση της δασικής υπηρεσίας, δηλαδή την υιοθέτηση ενός άλλου μοντέλου διοίκησης από το τρέχον.

Τέλος, σημαντική διαφορά είναι η ρητή αναφορά σε θέματα καινοτομίας στην ΕΣΔ, καθώς και η διασύνδεση της οικονομικής συμβολής των δασών με το ΑΕΠ της χώρας. Η ΕΣΒ κάνει μικρή αναφορά σε θέματα καινοτομίας σε ένα Ειδικό στόχο. Όσον αφορά την οικονομική συμβολή αυτή δε διασυνδέεται με το ΑΕΠ, αλλά θεωρείται ότι η οικονομική αξία της βιοποικιλότητας δεν μπορεί να είναι το μοναδικό κριτήριο αναγνώρισης της σημαντικότητάς της, αλλά χρειάζεται πολυκριτηριακή αποτίμηση της αξίας και των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων.

Διαφορές ορισμών

Το υποκεφάλαιο A1: Ορισμοί, της ΕΣΒ, περιλαμβάνει 14 ορισμούς σε διάφορες έννοιες που συναντώνται στη στρατηγική. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στους γενετικούς πόρους και το γενετικό υλικό, ενώ γενικότερα η φιλοσοφία είναι αρκετά προς την προστατευτική-οικολογική κατεύθυνση. Στην ΕΣΔ οι ορισμοί βρίσκονται στο Άρθρο 4, είναι συνολικά 17 και η προσέγγιση είναι περισσότερο τεχνοκρατική. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται σε θέματα κλιματικής αλλαγής, καθώς και στην αρχή της αειφορίας. Στην ΕΣΔ συναντάται ως «αειφόρος διαχείριση των δασών» και «αειφορία των δασικών καρπώσεων», ενώ στους ορισμούς της ΕΣΒ, ως αειφορική χρήση. Είναι και η μόνη έννοια, η αειφορία, που είναι σχετικά κοινή στις δύο στρατηγικές.

Ομοιότητες στους Γενικούς Στόχους

Είναι αρκετοί οι Γενικοί Στόχοι οι οποίοι έχουν κοινή αφετηρία και παρουσιάζουν ομοιότητες στις δύο στρατηγικές. Για παράδειγμα ο Γενικός Στόχος 13 στην ΕΣΒ, όσον αφορά τουλάχιστον την αποτίμηση της αξίας των οικοσυστημικών υπηρεσιών, ομοιάζει με τον Γενικό Στόχο 1.1.3 στον ΚΑ1, όπου γίνεται λόγος για «Αναγνώριση, καταγραφή, αποτίμηση και ανάδειξη υπηρεσιών οικοσυστήματος», με έμφαση, όμως, σε εκείνες που μπορούν να μπουύνε άμεσα στον υπολογισμό του ΑΕΠ της χώρας.

Η ΕΣΔ χρησιμοποιεί πολλές φορές την έννοια «υπηρεσίες οικοσυστήματος» χωρίς πάντα να διευκρινίζει ότι αυτές προέρχονται μόνο από τα δασικά οικοσυστήματα με αποτέλεσμα να μπορεί να υπάρχει επικάλυψη στόχων και ενεργειών με την ΕΣΒ. Πιο χαρακτηριστικό είναι ότι ο ΚΑ3 ονομάζεται «Προστασία δασικών οικοσυστημάτων και βελτιστοποίηση υπηρεσιών οικοσυστήματος», χωρίς να διευκρινίζεται ότι η βελτιστοποίηση αυτή αναφέρεται μόνο στα δασικά οικοσυστήματα. Ιδιαίτερα, όταν ο στόχος 3.1.2 του άξονα αυτού ονομάζεται: «Διατήρηση, αποκατάσταση και βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών οικοσυστήματος».

Παρόμοια είναι και η στοχοθέτηση στη Διατήρηση του Φυσικού Κεφαλαίου. Η ΕΣΒ μιλάει στον ΓΣ2 για «Διατήρηση του Εθνικού Φυσικού Κεφαλαίου και Αποκατάσταση των Οικοσυστημάτων». Από τον τίτλο και μόνο είναι ξεκάθαρο ότι περιλαμβάνεται όλο το φυσικό κεφάλαιο της χώρας, άρα και το δασικό, και όλα τα οικοσυστήματα της χώρας, άρα και τα δασικά. Στο θέμα αυτό υπάρχει επικάλυψη και από την πλευρά της ΕΣΔ η οποία στον γενικό στόχο 3.1.1 του ΚΑ3 μιλά για «Διαχείριση και αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων με σκοπό τη διατήρησή τους και την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας», εντάσσεται δηλαδή και ένας ευρύτερος στόχος της ΕΣΒ, αυτός της ανάσχεσης της απώλειας της βιοποικιλότητας.

Η ΕΣΒ και η ΕΣΔ μιλάνε για τη συνεργασία σε διεθνές επίπεδο για την προστασία της βιοποικιλότητας και των δασικών οικοσυστημάτων αντίστοιχα. Γίνεται λόγος για την ανάπτυξη συνεργασιών σε διεθνές επίπεδο, την εναρμόνιση των εθνικών με τις διεθνείς πολιτικές, αλλά και την ενίσχυση της παρέμβασης της χώρας σε διεθνές επίπεδο για τη μεταφορά των προτάσεων της στους δύο τομείς. Επί της ουσίας, εκτός από την ίδια θεματική και την επικάλυψη που προκύπτει, διαφαίνεται ότι αυτοί οι γενικοί στόχοι θα μπορούσαν να είναι ενιαίοι χωρίς να αλλάζει το νόημα.

Σύγκριση στο θέμα της Κλιματικής Αλλαγής

Η ΕΣΒ στον ΓΣ7 μιλάει για πρόληψη και μείωση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα λόγω της κλιματικής αλλαγής. Η ΕΣΔ αναφέρεται στην κλιματική αλλαγή στον ΚΑ2 όπου συγκεκριμενοποιεί τους γενικούς στόχους.

Όσον αφορά τον μετριασμό από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής η ΕΣΒ αναφέρεται στο ρόλο των δασών και ζητά την ενίσχυσή τους προς αυτό το θέμα. Προφανώς, η ΕΣΔ περιλαμβάνει αυτό το ζήτημα στους γενικούς της στόχους (ΓΣ 2.1.3 Συμβολή στο μετριασμό της κλιματικής αλλαγής με αύξηση της δέσμευσης και αποθήκευσης του άνθρακα στα δασικά οικοσυστήματα). Επίσης, και οι δυο στρατηγικές εξετάζουν την τρωτότητα, δηλαδή τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, στη βιοποικιλότητα, τις οικοσυστημικές λειτουργίες και τα δάση. Άρα, και εδώ διαφαίνονται ομοιότητες και επικαλύψεις.

Η κύρια διαφορά συνίσταται στο γεγονός ότι στην ΕΣΒ παρουσιάζεται και η πλευρά των επιπτώσεων που μπορεί να έχουν οι υποδομές προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή στη βιοποικιλότητα και η στρατηγική ζητά να ληφθεί υπόψη αυτός ο παράγοντας κατά την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Κάτι τέτοιο δεν υπάρχει στην ΕΣΔ.

Συνοψίζοντας την ανάλυση λόγου παρατίθεται ο παρακάτω Πίνακας 1 που περιλαμβάνει το πλαίσιο των διαφορών, ομοιοτήτων και επικαλύψεων των δύο στρατηγικών. Στην πρώτη στήλη φαίνεται το θέμα στο οποίο γίνεται η σύγκριση των δύο στρατηγικών, ενώ οι επόμενες δύο στήλες παρουσιάζουν το πώς αντιμετωπίζουν το θέμα αυτό το η ΕΣΒ και η ΕΣΔ αντίστοιχα. Όπου υπάρχουν ομοιότητες και επικαλύψεις οι δύο στήλες συγχωνεύονται και αναφέρεται ο τρόπος με τον οποίο εμφανίζονται αυτές.

Πίνακας 1: Σύγκριση Εθνικών Στρατηγικών για τη Βιοποικιλότητα και τα Δάση

Θέμα	Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα	Εθνική Στρατηγική για τα Δάση
Σελίδες	119	25
Χρονικός ορίζοντας	15 έτη (2014-2029)	20 έτη (2018-2038)
Παρούσα κατάσταση	Ναι	Όχι
Σχέδιο δράσης	Ναι	Όχι
Πηγές χρηματοδότησης	Όχι	Ναι
Άξονες πολιτικής	Όχι	Ναι
Γενικοί στόχοι	13	22
Όραμα	Προστατευτικός στόχος	Διαχειριστικό-οικονομικός στόχος
Γνώση	Πρόσβαση στην επιστημονική γνώση	Ενίσχυση δασικής έρευνας
Γενετικοί πόροι	Ιδιαίτερη βαρύτητα	Μικρή αναφορά
Εενικά είδη	Ιδιαίτερη βαρύτητα	Μικρή αναφορά
Εκπαίδευση	Βαρύτητα στην κοινωνία	Βαρύτητα στο προσωπικό
Απογραφή	Μικρή αναφορά	Ιδιαίτερη βαρύτητα
Καινοτομία	Μικρή αναφορά	Ιδιαίτερη βαρύτητα
Οικονομία	Η οικονομική αποτίμηση δεν είναι αρκετή για την εκτίμηση της αξίας της βιοποικιλότητας	Αποτίμηση και συμβολή των δασικών οικοσυστημάτων στο ΑΕΠ
Διοίκηση	Αποτελεσματική διοίκηση προστατευόμενων περιοχών	Καθετοποίηση Δασικής Υπηρεσίας
Διατομεακή συνεργασία	Ιδιαίτερη βαρύτητα	Μικρή αναφορά
Διεθνή θέματα	Ομοιότητες και επικαλύψεις ως προς την εναρμόνιση με τις διεθνείς πολιτικές	

Οικοσυστημικές υπηρεσίες	Ομοιότητες και επικαλύψεις, η ΕΣΔ δεν ξεκαθαρίζει πάντα ότι αναφέρεται μόνο στις δασικές	
Αειφορία	Όμοια αντιμετώπιση με βάση τον γνωστό ορισμό της έννοιας	
Κλιματική αλλαγή	Ομοιότητες στον μετριασμό και επικαλύψεις στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	
Κλιματική αλλαγή	Επιπτώσεις από υποδομές αντιμετώπισής της στη βιοποικιλότητα	Όχι
Διατήρηση φυσικού κεφαλαίου	Επικάλυψη ως προς τη διατήρηση του φυσικού κεφαλαίου, αφού το δασικό περιλαμβάνεται στο γενικότερο φυσικό κεφάλαιο	

Συμπεράσματα

Από τα αποτελέσματα της εφαρμογής της ανάλυσης λόγου συμπεραίνεται ότι υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις στο πώς υλοποιήθηκαν και παρουσιάστηκαν οι δύο στρατηγικές. Η ΕΣΒ έχει γενικό στόχο-όραμα που προσεγγίζεται με όρους διατήρησης και προστασίας, ενώ η ΕΣΔ με όρους διαχειριστικούς-οικονομικούς. Η ΕΣΒ δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στους γενετικούς πόρους, τα εισβλητικά ξενικά είδη, τη διατομεακή συνεργασία και την κοινωνία, ενώ η ΕΣΔ στην απογραφή, την καινοτομία και τη διακυβέρνηση. Στα οικονομικά θέματα η ΕΣΔ στοχεύει στην αποτίμηση και αύξηση της συμβολής των δασών στο ΑΕΠ, ενώ η ΕΣΒ διαβλέπει ότι μόνο η οικονομική αποτίμηση δεν επαρκεί για την ανάδειξη της αξίας της βιοποικιλότητας. Υπάρχουν αρκετές όμοιες προσεγγίσεις και επικαλύψεις, ιδιαίτερα στα θέματα αειφορίας, οικοσυστημικών υπηρεσιών, διατήρησης φυσικού κεφαλαίου και κλιματικής αλλαγής. Στην κλιματική αλλαγή, όμως, η ΕΣΒ μιλά και για τις επιπτώσεις που μπορεί να έχουν στη βιοποικιλότητα οι υποδομές που δημιουργούνται για την αντιμετώπιση της. Κάτι τέτοιο δεν γίνεται από την ΕΣΔ για τα δάση.

Όσον αφορά το θέμα της ενοποίησης ή όχι των δύο στρατηγικών: Καταρχήν προς το παρόν κάτι τέτοιο είναι ανέφικτο διότι η ΕΣΒ ολοκληρώνεται το 2029, ενώ η ΕΣΔ το 2038. Εφόσον, θα ήθελε η Πολιτεία να κάνει κάτι τέτοιο, θα έπρεπε να εναρμονίσει τις χρονιές ισχύος, κάτι που χρειάζεται και νομοθετική διάταξη. Τα δύο κείμενα στρατηγικής, παρά τις ομοιότητες και επικαλύψεις, στέκονται αρκετά διακριτά στο χώρο της περιβαλλοντικής πολιτικής. Η παρούσα έρευνα αποκάλυψε διαφορές στις προσεγγίσεις κάποιων θεμάτων χωρίς αυτές να έρχονται σε σύγκρουση μεταξύ των πολιτικών. Έτσι, κρίνεται ότι δεν υπάρχει άμεση ανάγκη για κάτι τέτοιο.

Από την άλλη, όμως, αποκαλύφθηκαν και επικαλύψεις και ομοιότητες που θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν ενιαία. Για παράδειγμα η κλιματική αλλαγή ως ένα θέμα που είναι οριζόντιο στους διάφορους τομείς, θα μπορούσε να έχει κοινή αντιμετώπιση. Η το θέμα της διατήρησης του φυσικού κεφαλαίου δεν μπορεί να είναι διακριτό από τη διατήρηση του δασικού κεφαλαίου. Άρα, υπάρχουν και ζητήματα που μπορούν να αναζητήσουν λιγότερες λύσεις και κοινή χρηματοδότηση.

Ταυτόχρονα, ο διακριτός ρόλος των δύο κειμένων ως έχουν σήμερα δείχνει ότι μια συνένωσή τους δεν θα δημιουργούσε αλλαγές στα θέματα αντιμετώπισης και θα μπορούσαν να ενωθούν σε ένα χωρίς πολλά προβλήματα. Γι' αυτό, όμως χρειάζεται περαιτέρω έρευνα.

Βιβλιογραφία

- CBD (Convention on Biological Diversity), (1992). The convention on biological diversity. Secretariat of the CBD, U. N. Environment Programme, Montreal.
- FAO and UNEP, (2020). The State of the World's Forests 2020: Forests, Biodiversity and People.
- McGregor, S. L., (2003). Critical discourse analysis: A primer. In Kappa Omicron Nu FORUM (Vol. 15, No. 1, pp. 15-1).
- NCESD, 2020. National Forestry Accounting Plan (NFAP) Greece.
- World Economic Forum, (2020). The global risks report 2020 - 15th Edition. World Economic Forum Available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf, Accessed 5th Feb 2021.
- Δεληγιάννη-Δημητράκου, Χ., (1997). Εισαγωγή στο Συγκριτικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλας, Αθήνα/Θεσσαλονίκη.
- ΕΕ, (2013). 52013DC0659. Ανακοίνωση Της Επιτροπής Προς Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Το Συμβούλιο, Την Ευρωπαϊκή Οικονομική Και Κοινωνική Επιτροπή Και Την Επιτροπή Των Περιφερειών: Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και τον δασικό τομέα /* COM/2013/0659 final *
- ΕΚΠΑΑ (2018). Η κατάσταση του Περιβάλλοντος στην Ελλάδα.
- Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου της 13ης Αυγούστου 2021 (ΦΕΚ Α' 143/13.08.2021) «Εκτακτα μέτρα για την αποτελεσματική προστασία και την ταχεία αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, την άμεση στήριξη των πληγέντων από τις πυρκαγιές του Ιουλίου - Αυγούστου 2021 και συναφείς διατάξεις»
- Τσακίρη, Ε., (2018). Από την πολλαπλότητα στην πολυπλοκότητα: η εικόνα της πόλης στις αναπαραστάσεις της. Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ). Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
- ΥΠΕΝ, (2014). Έγκριση Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα για τα έτη 2014-2029 και Σχεδίου Δράσης πενταετούς διάρκειας (ΑΔΑ: 94Λ00-ΕΕΝ)
- ΥΠΕΝ, (2018). Σχέδιο Στρατηγικής Ανάπτυξης της Δασοπονίας 2018-2038 (Εθνική Στρατηγική για τα Δάση) (ΑΔΑ: 62554653Π8-2ΡΓ).